

Uzasadnienie do zarządzenia
Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu
z dnia 24 grudnia 2014 r.
w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000
Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika PLH020016

Zgodnie z art. 28 ust. 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r., poz. 627 ze zm.) regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia, w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia, plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000. Plan zadań ochronnych sporządzany jest na 10 lat, pierwszy projekt sporządza się w terminie 6 lat od dnia zatwierdzenia obszaru przez Komisję Europejską jako obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty (art. 28 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody).

Obszar Natura 2000 Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika PLH020016 zatwierdzono decyzją Komisji Europejskiej jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty 12 grudnia 2008 r., którą opublikowano w Dzienniku Urzędowym Komisji Europejskiej 13 lutego 2009 r. (wejście w życie dnia 6 marca 2009 r.), a wyznaczono w celu ochrony przedmiotów ochrony wymienionych w Załączniku I i II Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz.U.U.E.L.92.206.7, Dz.U.U.E-sp.15-2-102 z późn. zm.), zwanej dalej „Dyrektywą Siedliskową”, tj.

- 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (*Ranunculion fluitantis*),
- 4060 Wysokogórskie borówczyska bażynowe (*Empetro-Vaccinietum*),
- 6150 Wysokogórskie murawy acydofilne (*Juncion trifidi*) i bezwapienne wyleżyska śnieżne (*Salicion herbaceae*),
- *6230 Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion* – płaty bogate florystycznie),
- 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*),
- 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*),
- 6520 Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (*Polygono-Trisetion*),
- *7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe),
- 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea*),
- 8110 Piargi i gołoborza krzemianowe,

- 8210 Wapienne ściany skalne ze zbiorowiskami *Potentilletalia caulescentis*,
- 8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacion vandellii*,
- 8310 Jaskinie niedostępne do zwiedzania,
- 9110 Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagetum*),
- 9130 Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*),
- *9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (*Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani*),
- *91D0 Bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi Pinetum*, *Pino mugo-Sphagnetum*, *Sphagno girgensohnii-Piceetum*) i brzoźowo-sosnowe bagienne lasy borealne,
- *91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe,
- 9410 Górskie bory świerkowe (*Piceion abietis*, część – zbiorowiska górskie),
- 1303 podkowiec mały *Rhinolophus hipposideros*,
- 1308 mopek *Barbastella barbastellus*,
- 1318 nocek łydkowłosy *Myotis dasycneme*,
- 1321 nocek orzęsiony *Myotis emarginatus*,
- 1323 nocek Bechsteina *Myotis bechsteinii*,
- 1324 nocek duży *Myotis myotis*,
- 1096 minóg strumieniowy *Lampetra planeri*,
- 1163 głowacz białopłetwy *Cottus gobio*,
- 1014 poczwarówka zwężona *Vertigo angustior*,
- 6177 modraszek telejus *Phengaris teleius*,
- 6179 modraszek nausitous *Phengaris nausithous*.
- 4014 biegacz urozmaicony *Carabus variolosus*,
- 1386 bezlist okrywowy *Buxbaumia viridis*,
- 4066 zanokcica serpentynowa *Asplenium adulterinum*.

Projekt planu zadań ochronnych dla obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika PLH020016 (zwanego dalej Obszarem) został sporządzony z uwzględnieniem wymagań określonych w art. 28 ust. 10 ustawy o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627 ze zm.) oraz zgodnie z zapisami rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 roku w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. Nr 34, poz. 186 z późn. zm.).

Założeniem do opracowania projektu planu zadań ochronnych dla Obszaru jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu przedmiotów ochrony, który to obowiązek wynika z art. 6 (1) *Dyrektywy Siedliskowej*.

Prace nad projektem planu zadań ochronnych dla Obszaru rozpoczęły się w maju 2012 roku w ramach realizacji projektu POIS.05.03.00-00-186/09 „Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 na obszarze Polski”, współfinansowanego ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w ramach działania 5.3 priorytetu V.

Przedmiotowy projekt planu zadań ochronnych zawiera wszystkie niezbędne elementy wynikające z zapisów *ww. ustawy o ochronie przyrody* i *ww. rozporządzenia w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000*.

Obszar Natura 2000 Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika PLH020016 położony jest na terenie powiatu kłodzkiego, w gminach Bystrzyca Kłodzka, Międzyzlesie, Stronie Śląskie i Lądek Zdrój.

W skład Obszaru wchodzi masywy górskie położone we wschodnich Sudetach: Góry Bialskie i Masyw Śnieżnika oraz oddzielone doliną rzeki Biała Łądecka Góry Złote (we fragmencie). W Masywie Śnieżnika dominują monokultury świerkowe, w Górach Bialskich występują duże płaty naturalnych lasów, szczególnie dobrze zachowane na terenach źródliskowych rzeki Biała Łądecka. W dolinie Kleśnicy w skałach metamorficznych występują duże fragmenty krystalicznych wapieni, w których zachodzą zjawiska krasowe (jaskinie i szczeliny). Przykładem może być Jaskinia Niedźwiedzia w Kletnie z dobrze rozwiniętą szatą naciekową.

Góry Bialskie i Masyw Śnieżnika są ważnym obszarem łącznikowym, na którym przenikają się elementy flory sudeckiej i karpackiej, a dzięki różnorodności geologicznej i dużemu lokalnemu zróżnicowaniu wysokości, obszar charakteryzuje się bardzo wysoką różnorodnością biologiczną. Bogata flora obejmuje wiele gatunków rzadko występujących w Polsce. W obszarze dominują siedliska leśne – zajmują 96% powierzchni całkowitej.

Obszar w większości położony na terenie Śnieżnickiego Parku Krajobrazowego, w granicach obszaru znajduje się również pięć rezerwatów przyrody: Wodospad Wilczki, Jaskinia Niedźwiedzia, Śnieżnik Kłodzki, Nowa Morawa i Puszcza Śnieżnej Białki.

Tereny są głównie własnością Skarbu Państwa (w większości pod administracją Lasów Państwowych).

W trakcie prac terenowych zweryfikowano listę przedmiotów ochrony w obszarze i zaproponowano docelową aktualizację Standardowego Formularza Danych (zwanego dalej „SDF”) poprzez:

- zmianę oceny reprezentatywności (na D) dla gatunku 1318 Nocek łydkowłosy *Myotis dasycneme* (po przeprowadzonej w trakcie prac nad planem zadań ochronnych przez specjalistę chiropterologa weryfikacji terenowej uznano, że liczebność gatunku jest za mało reprezentatywna dla obszaru),
- usunięcie gatunków zwierząt 1014 Poczwarówka zwężona *Vertigo angustior*, 1096 Minóg strumieniowy *Lampetra planeri*, 1163 Głowacz białopłetwy *Cottus gobio* z listy przedmiotów ochrony (podczas weryfikacji terenowej przeprowadzonej przez odpowiednich ekspertów w trakcie prac nad planem zadań ochronnych nie stwierdzono w granicach obszaru obecności przedstawicieli tych gatunków zwierząt).

W trakcie badań stwierdzono natomiast występowanie w granicach obszaru (w większości w dolinie Kleśnicy) pięciu nowych siedlisk przyrodniczych, tj. *6110 Skały wapienne i neutrofile z roślinnością pionierską (*Alyso-Sedion*), 6170 Nawapienne murawy wysokogórskie (*Seslerion tatrae*) i wyleżyska śnieżne (*Arabidion coeruleae*), *6210 Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea* i ciepłolubne murawy z *Asplenion septentrionalis Festucion pallentis*), 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk, *8160 Podgórskie i wyżynne rumowiska wapienne ze zbiorowiskami ze *Stipion calamagrostis*. Siedliska te z uwagi na rzadkość występowania winny zostać dodane do SDF i stanowić przedmioty ochrony obszaru. Na podstawie powyższych danych zostanie opracowany i przekazany do Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (zwanej dalej „GDOŚ”) wniosek o wprowadzenie zmian do SDF Obszaru.

Podczas prac nad projektem przeanalizowano także przebieg granic Obszaru i zaproponowano drobną zmianę granic obszaru, zgodnie z aktualną wiedzą o występowaniu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków oraz ich korektę w celu dociągnięcia granic Obszaru do działek ewidencyjnych/oddziałów leśnych. Proponowane jest rozszerzenie granicy Obszaru poprzez włączenie płatu siedliska 7140 w obrębie Biała Woda w gminie Bystrzyca Kłodzka. Wniosek w tej sprawie zostanie ostatecznie sformułowany i przekazany do GDOŚ.

Obecne granice Obszaru przedstawiono na załączniku mapowym oraz opisano w postaci współrzędnych punktów załamania w układzie współrzędnych płaskich prostokątnych PL-1992.

Głównym zagrożeniem dla siedlisk 4060 Wysokogórskie borówczyska bażynowe oraz 6150 Wysokogórskie murawy acydofilne i bezwapienne wyleżyska śnieżne jest nieskanalizowany ruch turystyczny w obrębie kopuły szczytowej Śnieżnika – powstawanie nowych i poszerzanie istniejących ścieżek co prowadzi do wydeptywania i niszczenia roślinności.

Zagrożenie potencjalne zarówno dla torfowisk (7110 i 7140), jak i nizinnych i podgórskich rzek ze zbiorowiskami włosieniczników 3260 i ziołorośli górskich i ziołorośli nadrzecznych 6430, stanowi ewentualna regulacja cieków, mogąca prowadzić do degradacji siedlisk. Ponadto

zagrożeniem istniejącym dla siedliska 3260 jest odprowadzanie ścieków bytowo-gospodarczych do rzeki.

Zagrożenia dla siedlisk łąkowych (*6230, 6510, 6520) i modraszaków (6177, 6179) stanowiących przedmioty ochrony w obszarze związane są głównie z niewłaściwie prowadzoną gospodarką kośną, kośno-pastwiskową – brak lub nieregularne koszenie lub wypas przyczynia się do ekstensywnego wkraczania na te siedliska zakrzewień i zadrzewień. Zagrożeniem potencjalnym jest możliwość ekspansji osadnictwa oraz ewentualne zalesianie terenów otwartych, co może przyczyniać się do zniszczenia niektórych płatów siedlisk lub do ich fragmentacji.

W przypadku siedlisk leśnych zagrożeniem jest zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska – ubytek udziału starodrzewia oraz nadmierne usuwanie z siedliska drzew martwych, co zubaża strukturę przyrodniczą płatów siedlisk leśnych. Do zagrożeń potencjalnych dla *9180 jaworzyn i lasów klonowo – lipowych na stokach i zboczach zalicza się intensyfikację procesów erozyjnych w wyniku naruszenia szaty roślinnej, a dla *91D0 borów i lasów bagiennych oraz *91E0 łągów wierzbowych, topolowych, olszowych i jesionowych – regulowanie stosunków wodnych i koryt rzecznych oraz inne spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych, mogące prowadzić do ograniczenia okresowych wylewów lub przesuszenia powodujących degradację ww. siedlisk. Zagrożenie dla 9140 górskich borów świerkowych stanowi ekspansja i odnawianie lasu nierodzimymi gatunkami, prowadzące do zmian struktury gatunkowej siedliska. Ponadto intensywny ruch turystyczny powoduje niszczenie runa leśnego i odsłanianie korzeni drzew.

Zagrożenia potencjalne dla siedlisk 8210 wapienne ściany skalne ze zbiorowiskami *Potentilletalia caulescentis* i 8220 ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacion vandellii* to: ograniczenie powierzchni siedliska i pogorszenie jego stanu zachowania w wyniku sukcesji roślinności leśnej, a także odsłonięcie skał poprzez wycinkę drzew wokół stanowiska, powodujące zmianę warunków świetlnych i wilgotnościowych.

Zagrożeniem potencjalnym dla siedliska 8310 jaskinie nieudostępnione do zwiedzania jest intensywniejsza i niekontrolowana penetracja turystyczna oraz speleologiczna - mogąca naruszyć specyficzne warunki i wrażliwe elementy siedliska.

Dla 4066 zanokcicy serpentynowej nie wskazano istniejących zagrożeń. Zagrożeniem potencjalnym natomiast jest możliwość zniszczenia całej populacji w przypadku nieprzewidzianych zdarzeń - z uwagi na małą jej liczebność i zajmowanie małego obszaru, a także zaburzona na skutek wiatrołomów struktura drzewostanu w otoczeniu stanowiska na górze Żmijowiec, która przyczyniła się do pogorszenia warunków mikroklimatycznych przez co stanowisko narażone jest na okresowe wysychanie, gromadzenie materii organicznej i naturalną sukcesję. Natomiast w stosunku do 1386 bezlistu okrywowego *Buxbaumia viridis* nie stwierdzono zagrożeń dla stanowisk gatunku i jego

siedlisk, bowiem zinwentaryzowane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska stanowisko gatunku zlokalizowane jest w granicach rezerwatu przyrody „Puszcza Śnieżnej Białki”, w obrębie którego nie jest prowadzona gospodarka leśna i następuje naturalny proces odnowienia i rozkład materii organicznej.

Zagrożenia dla gatunków nietoperzy (1303, 1308, 1321, 1323, 1324) w obszarze stanowią: penetracja zimowisk przez ludzi w okresie zimowym, a także rozpalanie ognisk w wejściu lub w środku sztolni i niszczenie zabezpieczeń obiektu. Działania te mogą powodować niepokojenie nietoperzy, a także przypadkowe lub celowe zabijanie hibernujących zwierząt. Zagrożenia potencjalne dla gatunków nietoperzy związane są m.in. z rozwojem infrastruktury narciarskiej w obszarze i związaną z tym wycinką drzewostanu, redukcją liniowych elementów krajobrazu, niewłaściwie prowadzonymi remontami budynków stanowiących kryjówki kolonii rozrodczych nietoperzy.

Zagrożeniem potencjalnym dla 4014 biegacza urozmaiconego jest m.in. powstawanie szkód mechanicznych spowodowanych zrywką drewna, jak i samym przemieszczaniem się pojazdów mechanicznych, prowadzących do zmiany charakteru siedliska, w tym zmiany stosunków wodnych.

Dla części płatów siedlisk *91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe, *91D0 Bory i lasy bagienne, *9180 Jaworzyny i lasy klonowo – lipowe, 9130 Żyzne buczyny, 9110 Kwaśne buczyny, 8310 Jaskinie niedostępne do zwiedzania, 8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe, 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska, 6520 Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie, 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie i 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników oraz siedlisk gatunków modraszków 6179, 6177 nie analizowano zagrożeń, ponieważ w trakcie prac nad planem zadań ochronnych nie były objęte pełnym rozpoznaniem terenowym.

Dla siedlisk, dla których zidentyfikowano istniejące zagrożenia, wskazano cele działań ochronnych oraz ustalono konkretne działania ochronne w zakresie ochrony czynnej.

Działania ochronne mają na celu przywracanie i utrzymanie właściwego stanu ochrony siedlisk i siedlisk gatunków, m.in. poprzez zapobieganie sukcesji lasu i zmniejszaniu powierzchni siedlisk, zgromadzenie odpowiedniej ilości martwego drewna, uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie dynamiki liczebności populacji gatunków roślin, zachowanie istniejących korytarzy ekologicznych wokół kryjówek nietoperzy.

Działania ochrony czynnej siedlisk przyrodniczych, gatunków zwierząt oraz ich siedlisk oraz związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania dotyczą m.in. uregulowania gospodarki ściekowej na rzece Biała Łądecka, wycinania krzewów i podrostu drzew zarastających powierzchnie muraw, utrzymania nie zmienionych warunków świetlnych siedlisk naskalnych 8210

i 8220, zapewnienia odpowiedniej ilości martwego drewna w siedliskach leśnych 9110, 9140, *91E0, wygradzenia szlaku turystycznego ze schroniska na Hali pod Śnieżnikiem na szczyt Śnieżnika w sąsiedztwie płatów siedlisk 4060, 6150, wraz z umocnieniem nawierzchni tego szlaku, kanalizacją ruchu turystycznego na kopule szczytowej, utrzymaniem stanu kryjówek letnich nietoperzy 1303, 1308, 1321, 1324 i 1323 oraz poprawą stanu ich zimowisk (w szczególności zabezpieczenia wlotów) oraz zachowaniem korytarzy ekologicznych. W przypadku biegacza urozmaiconego wskazuje się zachowanie właściwych stosunków wodnych i innych parametrów siedliska oraz zgromadzenie odpowiedniej ilości martwego drewna.

W stosunku do gruntów rolnych (trwałe użytki zielone) położonych w obszarze Natura 2000, stanowiących również siedliska motyli, wyróżniono działania obligatoryjne i fakultatywne. Realizacja działań obligatoryjnych jest wymogiem podstawowym określonym w zasadach wzajemnej zgodności (cross compliance). Rolnicy otrzymujący wsparcie wynikające z realizacji Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej muszą realizować te działania. Zostały one określone na takim poziomie, aby pozwalały na realizację działań fakultatywnych, które są dobrowolnym odpłatnym zobowiązaniem rolnika. W działaniach fakultatywnych określono bardziej precyzyjne zabiegi, które mają na celu doprowadzenie do właściwego stanu przedmiotów ochrony Obszaru. Są one określone wymogami odpowiedniego pakietu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, zwanego dalej „PROW”, ukierunkowanego na ochronę siedlisk przyrodniczych.

Zaplanowany monitoring dotyczy oceny stanu zachowania płatów siedlisk przyrodniczych oraz populacji i siedlisk gatunków roślin i zwierząt, stanowiących przedmioty ochrony obszaru – zgodnie z metodyką Państwowego Monitoringu Środowiska (ocena parametrów i wskaźników kardynalnych). Ponadto kontrolą objęto też realizację działań ochronnych po ich wykonaniu. Dla siedliska 3260 rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników zaplanowano także monitoring jakości wód Białej Łądeckiej (wyrażonej odpowiednim stanem ekologicznym i chemicznym), natomiast w stosunku do nietoperzy i ich siedlisk zaplanowano badania mające na celu określenie liczebności nietoperzy zimujących w jaskiniach i sztolniach obszaru wraz z kontrolą stanu zimowisk i ich otoczenia. W stosunku do gatunków roślin: 4066 zanokcica serpentynowa *Asplenium adulterinum* i 1386 bezlist okrywowy *Buxbaumia viridis*, badania powinny służyć ocenie dynamiki populacji i fluktuacji liczebności.

W ramach działań z zakresu uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiotach ochrony i uwarunkowaniach ich ochrony zaplanowano m.in.: weryfikację w terenie występowania płatów siedlisk: 3260, *91E0, 6510, 6520, 7140, 8220, 8310, 9110, 9130, *91D0, stanowisk i siedlisk gatunków: 4014, 6177, 6179 – poprzez wyszukiwanie nowych płatów ww. siedlisk przyrodniczych

oraz stanowisk i siedlisk gatunków wraz oceną stanu zachowania oraz rozpoznania ewentualnych zagrożeń i konieczności podjęcia działań ochronnych. Z uwagi na występowanie potencjalnych siedlisk ww. gatunków zwierząt istnieje możliwość, że gatunki te są obecne w obszarze, a jedynie z uwagi na czasowe ograniczenia badań terenowych oraz na uwarunkowania pogodowe nie zostały one zinwentaryzowane podczas przygotowywania projektu Planu Zadań Ochronnych, zwanego dalej „PZO”. Ponadto dla nietoperzy z gatunków 1308 mopek *Barbastella barbastellus*, 1321 nocek orzęsiony *Myotis myotis* i 1323 nocek Bechsteina *Myotis bechsteinii* zaplanowano rozpoznanie dziennych kryjówek leśnych i lepsze poznanie żerowisk gatunków oraz uzupełnienie wiedzy o rojeniu nietoperzy w obszarze.

Plan zadań ochronnych zawiera wskazania do zmian w istniejącym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bystrzyca Kłodzka, miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego części obszaru Międzygórze, ujednoliconym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Stronie Śląskie. Zmiany w dokumentach planistycznych dotyczą użytkowania działek zgodnie z wymogami siedlisk na nich zlokalizowanych. Wprawdzie ww. studium gminy Bystrzyca było uzgadnianie w Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, zwanej dalej „RDOŚ”, w latach 2011/2012, jednak wtedy organ nie miał pełnej wiedzy na temat wartości przyrodniczych, które zostały zinwentaryzowane podczas weryfikacji terenowej prowadzonej w trakcie przygotowywania Planu. Ponadto wskazywane zmiany zostały omówione oraz wstępnie uzgodnione z władzami gminy podczas terenowego spotkania Zespołu Lokalnej Współpracy, które miało miejsce 9 sierpnia 2013 r. w Międzygórzu.

W toku przygotowywania dokumentacji PZO stwierdzono, iż sporządzenie planu ochrony dla Obszaru jest konieczne. Plan ochrony dla całości Obszaru należy sporządzić w terminie 8 lat od dnia wejścia w życie zarządzenia w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla Obszaru. Aktualny stan wiedzy nie jest wystarczający do odpowiedniego zaplanowania ochrony w obszarze w celu zachowania lub poprawy stanu ochrony przedmiotów ochrony. Sporządzenie planu ochrony, poprzedzonego pełną inwentaryzacją przedmiotowego obszaru (co przyczyni się również do zweryfikowania wszystkich danych przyrodniczych na temat obszaru, często wykluczających się i rodzących konflikty), pozwoli na określenie stabilnych reguł i zasad postępowania w obszarze na stosunkowo długi okres, pozwoli na określenie „warunków brzegowych” jakie musi spełnić zagospodarowanie przestrzenne, prowadzona w obszarze działalność, aby nie szkodzić celom ochrony Natura 2000, a podmiotom działającym w obszarze da większą przewidywalność i pewność, jak wymogi ochrony obszaru wpłyną na ich działalność.

Ze względu na wielkość obszaru, uwarunkowania orograficzne, zróżnicowanie zbiorowisk i dużą liczbę przedmiotów ochrony w trakcie rozpoznania terenowego na potrzeby przygotowania

dokumentacji Planu zadań ochronnych dla ww. obszaru, wykonawca nie był w stanie ocenić stanu zachowania oraz zaplanować adekwatnych działań ochronnych dla wszystkich siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków roślin i zwierząt.

W związku z powyższym konieczne jest uzupełnienie stanu wiedzy na temat wszystkich siedlisk przyrodniczych w obszarze (rozpoznanie terenowe nie obejmowało weryfikacji wszystkich zinwentaryzowanych wcześniej stanowisk siedlisk: 3260, 4060, 6150, 6230, 6430, 6510, 6520, 7110, 7140, 8110, 8210, 8220, 8310, 9110, 9130, 9180, 91D0, 91E0, 9410; w odniesieniu do niektórych ww. siedlisk nie wyszukiwano w ogóle nowych stanowisk). W kilku przypadkach wskazano na konieczność uzupełnienia stanu wiedzy nt. stanowisk nieobjętych rozpoznaniem terenowym oraz poszukiwanie nowych stanowisk danego siedliska w obszarze (np. 6510, 6520, 7140, 9180). Dokładnego monitorowania wymaga także unikalne stanowisko 4066 zanokcicy serpentynowej *Asplenium adulterinum*.

W odniesieniu do nietoperzy: 1308 mopek, 1323 nocek Bechsteina, 1321 nocek orzęsiony konieczne jest uzupełnienie wiedzy na temat rojenia nietoperzy w obszarze oraz rozpoznanie dziennych kryjówek leśnych i lepsze poznanie żerowisk. Powyższe wynika z faktu, iż znajdujące się w granicach obszaru jaskinie i sztolnie w dolinie Kleśnicy w Kletnie – jedne z największych zimowisk nietoperzy w Polsce – są dobrze rozpoznane w zakresie ich wykorzystania przez nietoperze w okresie hibernacji, brak jest natomiast dokładnej wiedzy nt. rozrodu tych gatunków oraz wykorzystywania obszaru przez nie jako żerowiska i miejsca kryjówek dziennych.

Wskazana jest również kontrola otoczenia potoków leśnych pod kątem występowania biotopów i populacji 4014 biegacza urozmaiconego *Carabus variolosus* (i jednocześnie 1014 poczwarówki zwężonej *Vertigo angustior*).

Stan wiedzy należy również uzupełnić dla motyli: 6177 modraszka teleius *Maculinea (Phengaris) teleius* i 6179 modraszka nausitous *Maculinea (Phengaris) nausithous*, bowiem dopiero po wykonaniu gruntownej inwentaryzacji, aby określić znaczenie obszaru dla populacji modraszków (także innych gatunków, które potencjalnie mogą występować na tym terenie).

Biorąc pod uwagę powyższe wskazania luk w wiedzy na temat przedmiotów ochrony wskazane jest wykonanie planu ochrony poprzedzonego dwuletnią, pełną inwentaryzacją przyrodniczą. Bogactwo przyrodnicze obszaru uwarunkowane jest specyficzną budową geologiczną (z wychodniami wapieni, serpentynitów, skał krzemianowych), silnym zróżnicowaniem morfologicznym, stosunkowo niskim stopniem przekształcenia krajobrazu - w związku z czym ewentualna ingerencja w przedmiotowy obszar (m.in. nadmierny rozwój urbanizacji poza miejscowościami, wznowienie bądź kontynuacja eksploatacji surowców skalnych, rozwój turystyki narciarskiej – budowa kolejek linowych, wyciągów oraz tras narciarskich, zamiana łąk na inne typy

użytkowania, przebudowa dróg leśnych, przekształcanie terenów stanowiących korytarze migracyjne zwierząt) może doprowadzić do zniszczenia jego zasobów przyrodniczych. Obszar wyróżnia się wysokimi wartościami przyrodniczymi, a równocześnie posiada wybitne walory turystyczne (Jaskinia Niedźwiedzia w Kletnie, kopuła szczytowa Śnieżnika, ośrodek narciarski Czarna Góra) – wobec czego istnieje duża presja lokalnych samorządów i prywatnych inwestorów na dalszy rozwój turystyki i wzrost zagospodarowania turystycznego.

Ustanowienie planu zadań ochronnych poprzedzone zostało przeprowadzeniem postępowania z udziałem społeczeństwa.

Pierwsze spotkanie informacyjne, na którym przedstawiono założenia projektu POIS.05.03.00-00-186/09 „Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 na obszarze Polski”, współfinansowanego ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, listę obszarów, dla których sporządzane będą plany zadań ochronnych oraz zasady współpracy odbyło się w dniu 4 marca 2010 r. Na spotkanie zaproszone zostały właściwe samorządy gminne, na terenie których znajdują się obszary Natura 2000, dla których planowane było opracowywanie planów zadań ochronnych.

W dniu 30 kwietnia 2011 r. w Biuletynie Informacji Publicznej i w siedzibie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu (na tablicy ogłoszeń) oraz w Gazecie Wyborczej o zasięgu wojewódzkim (dolnośląskie) ukazało się obwieszczenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 28 kwietnia 2011 r. o zamiarze przystąpienia do opracowywania projektów planów zadań ochronnych dla 35 obszarów Natura 2000 w województwie dolnośląskim, w tym dla Obszaru Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika PLH020016. Ponadto obwieszczenie zostało wysłane i wywieszane na tablicach ogłoszeń:

- Urzędu Miasta i Gminy Stronie Śląskie w dniach 13 maja – 10 czerwca 2011 r.,
- Urzędu Miasta i Gminy Bystrzyca Kłodzka w dniach 16 maja – 16 czerwca 2011 r.,
- Urzędu Miasta i Gminy Międzyzlesie w dniach 13 maja – 3 czerwca 2011 r.
- Urzędu Miasta i Gminy Łądek-Zdrój w dniach 16 maja – 7 czerwca 2011 r.

Następnie w dniu 8 maja 2012 r. w Biuletynie Informacji Publicznej i w siedzibie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu (na tablicy ogłoszeń) oraz w dniu 10 maja 2012 r. w Gazecie Wyborczej o zasięgu wojewódzkim ukazało się obwieszczenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 7 maja 2012 r. informujące o przystąpieniu do sporządzenia projektu planu zadań ochronnych m.in. dla obszaru Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika PLH020016 przez Instytut Ochrony Środowiska - Państwowy Instytut Badawczy. Obwieszczenie zostało również wysłane i wywieszane na tablicach ogłoszeń:

- Urzędu Miasta i Gminy Stronie Śląskie w dniach 11 maja – 4 czerwca 2012 r.,

- Urzędu Miasta i Gminy Bystrzyca Kłodzka w dniach 16 maja – 18 czerwca 2012 r.,
- Urzędu Miasta i Gminy Międzyzylesie w dniach 10 maja – 1 czerwca 2012 r.
- Urzędu Miasta i Gminy Łądek-Zdrój w dniach 11 maja – 1 czerwca 2012 r.
- Starostwa Powiatowego w Kłodzku w dniach 15 maja – 4 czerwca 2012 r.

W procesie prac nad planem zadań ochronnych dla Obszaru zorganizowano spotkanie informacyjne i cztery spotkania Zespołu Lokalnej Współpracy, na które zaproszono osoby i podmioty prowadzące działalność gospodarczą w obrębie terenów kluczowych dla siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zwierząt i ich siedlisk, przedstawiciele samorządów, grupę ekspertów oraz inne zainteresowane strony. Podczas spotkań omówiono zasady pracy nad projektem planu zadań ochronnych, funkcję Zespołu Lokalnej Współpracy, przedstawiono także obecny stan wiedzy o Obszarze i jego przedmiotach ochrony. Poza tym omawiano kwestie korekty granic Obszaru, zmian w SDF oraz omówiono rzeczywiste i potencjalne zagrożenia, jakie zidentyfikowano w obszarze. Uzgodniono także cele ochrony, ustalono działania ochronne oraz określono zasady monitoringu działań ochronnych i przedmiotów ochrony. Zorganizowane zostały także dwie wizje terenowe, podczas których uczestnicy zostali oprowadzeni m.in. po siedlisku 7230 młak węglanowych w miejscu byłego kamieniołomu marmuru w Kletnie, w wyniku czego stwierdzono potrzebę włączenia siedliska 7230 do listy przedmiotów ochrony obszaru. Ponadto celem wizji było omówienie konfliktów zapisów zagospodarowania przestrzennego z celami i przedmiotami ochrony obszaru.

Obwieszczeniem z dnia 1 kwietnia 2014 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska we Wrocławiu zawiadomił o możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu poprzez zapoznanie się z projektem planu zadań ochronnych i możliwości składania uwag i wniosków. Informacja została podana do publicznej wiadomości zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt. 1, 2, 3, 4 i 5 *ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2013 r. poz. 1235 ze zm.) i w związku z art. 28 ust. 4 *ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody* (Dz. U. z 2013 r. poz. 627 ze zm.). Obwieszczenie zostało zamieszczone na tablicach ogłoszeń oraz stronach internetowych Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu, a także ukazało się drukiem w prasie lokalnej (dodatku dolnośląskim Gazety Wyborczej) w dniu 3 kwietnia 2014 r. Obwieszczenie było również wywieszane na tablicach ogłoszeń:

- Urzędu Miasta i Gminy Stronie Śląskie w dniach 3 kwietnia – 24 kwietnia 2014 r.
- Urzędu Miasta i Gminy Bystrzyca Kłodzka w dniach 3 kwietnia – 24 kwietnia 2014 r.
- Urzędu Miasta i Gminy Międzyzylesie w dniach 3 kwietnia – 24 kwietnia 2014 r.
- Urzędu Miasta i Gminy Łądek-Zdrój w dniach 8 kwietnia – 25 kwietnia 2014 r.

- Starostwa Powiatowego w Kłodzku w dniach 7 kwietnia – 28 kwietnia 2014 r.

Projekt zarządzenia udostępniono także na Platformie Informacyjno – Komunikacyjnej (pzo.gdos.gov.pl) w dniach 3 kwietnia – 24 kwietnia 2014 r.

W trakcie konsultacji społecznych projektu planu zadań ochronnych wpłynęły uwagi od następujących instytucji i organizacji:

Uwagi zgłoszone przez Generalną Dyрекcyję Ochrony Środowiska do projektu zarządzenia i jego uzasadnienia dotyczyły wskazanych zagrożeń i ich opisów, wskazanych celów zadań ochronnych, a treści opisów działań ochronnych i podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie. Wskazania techniczne zostały uwzględnione. Pozostałe uwagi uwzględniono następująco:

1. Zgodnie z uwagami uzupełniono wszystkie opisy zagrożeń, w przypadku gdy stwierdzony był brak zagrożeń istniejących lub potencjalnych dla przedmiotów ochrony. Uzupełniono także opisy celów działań ochronnych - doprecyzowując docelowy stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków (w szczególności nietoperzy) oraz wskazując szczegółowe cele dotyczące uzupełnienia stanu wiedzy. W zakresie działań ochronnych:

- usunięto działanie dla siedliska 4060 polegające na „powstrzymaniu ekspansji kosodrzewiny” uznając, że jej obecność to zaszłość historyczna (obecnie nie dokonuje się nowych nasadzeń kosodrzewiny i że nie rozrasta się ona naturalnie w siedlisku), a z uwagi m.in. na możliwość zainicjowania erozji odstąpiono od zapisu dotyczącego usuwania skupisk kosodrzewiny;

- zweryfikowano zapisy dotyczące podmiotów odpowiedzialnych za wykonanie działań ochronnych w odniesieniu do działań fakultatywnych siedlisk łąkowych oraz działań zachowania korytarzy i kryjówek nietoperzy (poprzez dopisanie iż wskazane podmioty realizować mają te działania w porozumieniu z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000);

- przeformułowano zapis działania dla siedliska 91D0* „zaniechanie czyszczenia i konserwacji rowów” na następujący „W obrębie lub poblizu wydzieleń z potwierdzonym w terenie siedliskiem 91D0 niezbędne zabiegi gospodarcze oraz czyszczenia i konserwacje rowów należy wykonywać w sposób niepogarszający stanu płatów siedliska, w szczególności nie powodujący zmian stosunków wodnych”;

- nie wskazano w kolumnie „obszary wdrażania” szczegółowych przebiegów korytarzy ekologicznych nietoperzy, które zgodnie ze wskazaniem działania winny zostać zachowane, bowiem ich opis został zawarty w treści działania, a przebiegają one w granicach całego obszaru. Szczegółowy przebieg wskaże dopiero zaplanowane w tym zakresie uzupełnienie stanu wiedzy. Ponadto przed wykonywaniem prac związanych z działaniami w obrębie cieków konieczne jest uzyskanie wymaganych prawem zezwoleń/ uzgodnień/ opinii tut. organu, w czasie których analizowany jest m.in. wpływ danego zamierzenia na przedmioty ochrony obszarów Natura 2000

i wskazywane są – jeśli zachodzi taka potrzeba – odpowiednie działania minimalizujące i/lub kompensujące.

2. Nie uwzględniono uwagi nt. zmiany wskazań podmiotów, które będą prowadzić monitoring stanu przedmiotów ochrony Obszaru, bowiem w tabeli pozostawiono wpis dotyczący wskazania Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, zwanego dalej „GIOŚ”, jako organu który na stanowiskach objętych Państwowym Monitorowaniem Środowiska, zwanym dalej „PMŚ”, monitoring przeprowadzić może te badania. GIOŚ nie jest podmiotem odpowiedzialnym za wykonanie monitoringu w ramach planów zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, jednakże na stanowiskach objętych Państwowym Monitorowaniem Środowiska, w przypadku posiadania środków, może taki monitoring przeprowadzić. Zapis ten jednoznacznie wskazuje, że to organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 jest odpowiedzialny za monitoring stanu zachowania przedmiotów ochrony Obszaru, dopuszcza się jednak, iż zostanie on wykonany w ramach PMŚ i pozyskane w ten sposób dane wykorzystane zostaną na potrzeby realizacji zapisów planu zadań ochronnych.

3. Zgodnie z sugestią zmodyfikowano zapis proponowanych zmian w dokumentach planistycznych: zamiast „odstąpienia” są to odpowiednie „wskazania i zalecenia” zmiany przeznaczenia wybranych terenów.

Uwagi zgłoszone przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych we Wrocławiu zostały rozpatrzone następująco:

1. Uwzględniono uwagę dotyczącą zmiany kategorii zagrożenia dla siedliska 4060 Wysokogórskie borówczyska bażynowe oraz 6150 Wysokogórskie murawy acydofilne i bezwapienne wyleżyska „*Problematyczne gatunki rodzime*”. Zagrożenie to przeniesiono z istniejących do potencjalnych, bowiem uznano że płyty kosodrzewiny od wielu lat nie powiększają swojej powierzchni.

2. Wniosek o usunięcie zagrożenia istniejącego „*Wycinka lasu*” dla siedlisk 8210 Wapienne ściany skalne oraz 8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe - uwzględniono tylko częściowo. Pozostawiono to zagrożenie, jednak zmieniono kategorię z istniejących na potencjalne oraz zmodyfikowano opis na następujący: „Ewentualna wycinka drzew w bezpośrednim otoczeniu stanowiska może spowodować nadmierne odsłonięcie skał i zmianę warunków świetlnych i wilgotnościowych”, uznając że niezależnie od wariantu siedliska (ciepłolubnego lub uwilgotnionego) – ewentualna zmiana warunków świetlnych może wpływać na stan siedliska.

3. Uwaga dotycząca weryfikacji opisu zagrożenia istniejącego *J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska w odniesieniu do siedlisk 9110 Kwaśne buczyny oraz *91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe z „Zbyt mała ilość stojących lub leżących martwych lub obumierających drzew powoduje zubażanie różnorodności biologicznej siedliska i ujednolicenie*

jego struktury przestrzennej oraz zanik siedlisk zwierząt, grzybów i mszaków związanych z martwym drewnem” ... na „Struktura wiekowa drzewostanów oraz ilość martwego drewna stojącego i leżącego w niektórych płatach ogranicza różnorodność biologiczną” nie została uwzględniona. Zmodyfikowano jednak zapis na: „Struktura wiekowa oraz zbyt mała ilość obumarłych drzew i martwego drewna leżącego, powoduje spadek różnorodności biologicznej w większości płatów siedliska”. W ocenie ekspertów wskaźnik martwego drewna oceniany według parametrów Państwowego Monitoringu Środowiska w większości ocenianych płatów leśnych siedlisk przyrodniczych w obszarze nie jest osiągnięty. Takie same zagrożenie potencjalne wskazano w odniesieniu do siedlisk leśnych 9130, *9180.

4. Wbrew wnioskowi, aby wykreślić istniejące zagrożenia dla siedliska *91D0 Bory i lasy bagienne J02.15 *Inne spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych* oraz K01.03 *Wyschnięcie*, zagrożenia te zostały pozostawione w Zarządzeniu jednak zmieniono ich kategorię z istniejących na potencjalne. Zmodyfikowano jednocześnie ich opis wskazując, że ewentualna regulacja stosunków wodnych i gruntowo-wodnych (nadmierne odwodnienie np. poprzez udroźnienie rowów) może spowodować osuszanie płatów siedliska i pogorszenie stanu ich zachowania lub ich degradację. Te zagrożenia mogą m.in. mieć miejsce w ocenianych dwóch płatach siedliska w oddz. 228 Nadleśnictwa Łądek Zdrój.

5. Uwzględniono uwagę dotyczącą usunięcia zagrożenia ze strony leśnictwa odnośnie stosowania substancji chemicznych mogących wpływać niekorzystnie na 1303 podkowca małego i 1308 mopka, bowiem biorąc pod uwagę przyjęte zasady stosowania takich środków na terenie nadleśnictw wynikających z wewnętrznych przepisów Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych oraz wprowadzoną zewnętrzną certyfikację stwierdzono, że takie zagrożenie faktycznie nie występuje.

6. Odnośnie uwag dotyczących zagrożeń dla 4014 biegacza urozmaiconego – zamiast wnioskowanego usunięcia przeniesiono zagrożenia istniejące B02 Gospodarka leśna do potencjalnych, natomiast zagrożenie B02.04 *Usuwanie martwych i umierających drzew* zamieniono na zagrożenie B02.02 *Wycinka lasu*. Zgodnie ze zmodyfikowanym opisem tych zagrożeń – „powstawanie szkód mechanicznych spowodowanych zrywką drewna, jak i samym przemieszczaniem się pojazdów mechanicznych może stanowić bezpośrednie zagrożenie dla osobników gatunku (zarówno w stadium larwalnym jak i imago). Ponadto pozostawianie popozyskaniowych odpadów ściwkowych (w postaci gałęzi, konarów czy wałków) może wpływać na zmianę charakteru siedlisk - przede wszystkim prowadzić do ich zubożenia (uproszczenia)”. Przeniesiono ponadto zagrożenie J02 *Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych* z istniejących na potencjalne. Gatunek tego owada nie został wykazany w planie urządzania lasu, jednak miejscowe Nadleśnictwa winny

być świadome występowania jego stanowisk, bowiem na terenach leśnych w Obszarze zlokalizowane są punkty badawcze PMŚ, a autorzy badań współpracowali w tym zakresie z Nadleśnictwami. Nie jest więc zasadne wskazywanie na brak badań naukowych i terenowych odnośnie tego gatunku.

7. Uwzględniono ogólną uwagę dotyczącą jakości danych dotyczących wskazań obszarów wdrażania. W warstwach GIS w miarę możliwości i posiadanej wiedzy Wykonawca PZO skorygował lokalizacje siedlisk i stanowisk gatunków (pozostawiając siedliska i stanowiska, które obejmują również tylko część wydzieleń leśnych). Natomiast w treści aktu prawnego – zgodnie z sugestią – w przypadku siedlisk leśnych i łąkowych o znacznym udziale w obszarze Natura 2000, uogólniono wskazania obszarów wdrażania (do wykazania leśnictw w poszczególnych Nadleśnictwach lub obrębów geodezyjnych w poszczególnych gminach), zamiast wykazywać konkretne adresy leśne lub numery działek ewidencyjnych. Dla pozostałych siedlisk i stanowisk gatunków skorygowano obszar wdrażania działań ochronnych zgodnie ze wskazaniami Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych. Należy przy tym wskazać, że tut. organ w związku z niepełnym zinwentaryzowaniem całego Obszaru Natura 2000, dla większości siedlisk i gatunków wskazał na konieczność uzupełnienia stanu wiedzy w zakresie ich rozmieszczenia oraz na konieczność wykonania planu ochrony dla całego Obszaru (co związane jest m.in. z wykonaniem inwentaryzacji przyrodniczej).

8. Zgodnie z uwagą usunięto działanie polegające na „*Powstrzymaniu ekspansji kosodrzewiny*” dla siedlisk 4060 i 6150 oraz 9140, z uwagi na fakt że krzewy kosodrzewiny nie są ekspansywne, a ewentualne ich usuwanie może narazić powierzchnie stoków na erozję. Dla siedlisk 4060 i 6150 zmieniono również kolejność podmiotów odpowiedzialnych za działanie ochronne: „*Wygrodenie szlaku turystycznego ze schroniska na Hali pod Śnieżnikiem na szczyt Śnieżnika w sąsiedztwie płatów siedliska. Umocnienie nawierzchni tego szlaku. Kanalizacja ruchu turystycznego na kopule szczytowej*”, umieszczając na początku organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000) oraz dopisano samorządy terytorialne zrzeszone w Związku Gmin Śnieżnickich, bowiem konieczność ich współdziałania w tym zadaniu została wskazana w postanowieniu uzgadniającym możliwość odbudowy wieży widokowej na Śnieżniku. Analogicznie zmieniono kolejność podmiotów odpowiedzialnych za działanie ochronne „*Wycinanie krzewów i podrostu drzew zarastających powierzchnie muraw*” dla siedlisk 6150 i 6230. Dopisano zapis dotyczący zawierania umowy z organem przy realizacji działań obligacyjnych i fakultatywnych dla siedliska 6230.

9. Uwzględniono wniosek o zmianę zapisu działań ochronnych dla siedlisk 8210 i 8220 „*Pozostawianie wychodni skalnych wraz z 30 m strefą buforową wokół nich bez zabiegów gospodarczych. Dopuszczalne jest jedynie usuwanie nadmiernego nalotu drzew i krzewów w obrębie*

siedliska” na następujący „*W obrębie płatu siedliska utrzymać nie zmienione warunki świetlne.*”. Dla siedliska 8220 dopuszczono „*po dokonaniu szczegółowego rozpoznania botanicznego płata siedliska – usuwanie nadmiernego nalotu drzew i krzewów w obrębie siedliska.*” Zgodnie z sugestią usunięto Nadleśnictwo Międzylesie jako podmiot współodpowiedzialny za wykonanie działań dla płatu siedliska 8210, natomiast w przypadku siedliska 8220 pomimo uwagi pozostawiono Nadleśnictwo Łądek Zdrój, bowiem jak wynika z inwentaryzacji płaty tego siedliska występują również na terenie tego Nadleśnictwa.

10. Uwagi dotyczące modyfikacji działań ochronnych dla siedliska 9110 w zakresie poprawy wskaźników decydujących o strukturze i funkcji siedliska oraz pozostawianiu martwych drzew, zostały uwzględnione częściowo. Wykreślono wskazanie pozostawienia wskazanych płatów ww. siedlisk bez zabiegów gospodarczych. Wprowadzono zapisy bardziej ogólne bez wskazywania konkretnej liczby martwego drewna na hektar, wskazując na konieczność zachowania jego istotnych dla siedliska ilości. Jako podstawowe działanie wskazano utrzymanie wyłączenia z użytkowania rębnych płatów siedliska zachowanych w stanie naturalnym lub zbliżonym do naturalnego. Dla pozostałych płatów dopuszczono -zgodnie z uwagą Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych, ograniczoną możliwość wykonywania działań gospodarczych z zastosowaniem rębni z wydłużonym okresem odnowienia. Dodano wyjątek dopuszczający niezbędne prace wynikające ze wskazań sanitarnych lub bezpieczeństwa. Zgodnie z sugestią dopisano też innych właścicieli lub zarządców terenu jako podmioty odpowiadające za realizację tych działań.

11. Uwaga dotycząca wykreślenia działań ochronnych dla płatów priorytetowego siedliska *91D0 nie została uwzględniona, jednak zmodyfikowano zapis tych działań na następujący „*W obrębie lub poblizu wydzieleń z potwierdzonym w terenie siedliskiem 91D0 niezbędne zabiegi gospodarcze oraz czyszczenia i konserwacje rowów należy wykonywać w sposób nie pogarszający stanu płatów siedliska, w szczególności nie powodujący zmian stosunków wodnych. W razie potrzeb wykonać miejscowe popiętrzenia wody w celu poprawienia uwodnienia płatów siedliska.*”. Jako podmiot współodpowiedzialny za realizację tych działań dopisano organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 (szczególnie w odniesieniu do działań z ochrony czynnej).

12. Uwzględniono wniosek o przerehabilitację zadań dla siedlisk *91E0 oraz 9410- wpisując zaproponowane przez Regionalną Dyrekcję Lasów Państwowych zapisy działań dotyczących prowadzenia gospodarki leśnej. W przypadku siedliska 9140 dopisano ponadto nowe działanie polegające na „*Fragmentarycznej naprawie i ewentualnym utwardzeniu nawierzchni szlaków turystycznych przebiegających w obrębie płatów siedliska*” – wynikające ze stwierdzonych zagrożeń związanych z wydeptywaniem runa leśnego i odsłanianiem korzeni świerków.

13. Zgodnie z wnioskiem zmieniono podmiot odpowiedzialny za poprawę stanu zimowisk nietoperzy 1303, 1308, 1321, 1323 – wprowadzono następujący zapis: „*Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 w porozumieniu z właścicielem/zarządcą/ dzierżawcą terenu*”. Natomiast uwagę o zmianę zapisu działania polegającego na „*zachowaniu starodrzewi i dziuplastych drzew oraz pozostawianiu maksymalnej liczby drzew do naturalnego rozpadu*” uwzględniono częściowo – nie przyjęto zaproponowanego przez Regionalną Dyрекcyję Lasów Państwowych zapisu tego działania, lecz zmodyfikowano wcześniejszy wpis na następujący „*pozostawianie starodrzewu i dziuplastych drzew oraz pozostawianie starych drzew do naturalnego rozpadu z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu.*” (wykreślono określenie „*maksymalna liczba drzew*”, a dodano wpis o wyjątkach w przypadku wystąpienia zagrożeń lasu). Obszar jest szczególnie istotny dla ww. gatunków nietoperzy i z uwagi na ich biologię ważnym jest zapewnienie miejsc , które będą wykorzystywane przez nie na kryjówki dzienne i miejsca rozrodu.

14. Uwaga dotycząca usunięcia działania ochronnego dla gatunków nietoperzy 1308, 1323, 1324 *Ograniczenie cięć rębnych w okresie 1 czerwca – 15 lipca w drzewostanach liściastych* nie została uwzględniona. Skorygowano jednak zapis działania doprecyzowując informację, jakie drzewa nie powinny być wycinane, tj.: *liściaste drzewa z dziuplami* (które mogą być wykorzystywane przez mopki, nocki Bechsteina i sporadycznie nocki duże) *i z odstającą korą* (pod którą mogą przebywać mopki). Dopisano również zapis o „*wycinaniu tylko tych egzemplarzy co do których jest pewność, że nie są zasiedlone przez nietoperze*”. W opinii ekspertów prowadzenie wycinki drzew w okresie rozrodczym stanowi duże zagrożenie dla lokalnej populacji nietoperzy. Doprecyzowano również obszar wdrażania: *drzewostan liściasty w obrębie całego Obszaru Natura 2000.*

15. Skorygowano błędy w lokalizacji zimowisk nietoperzy, w tym:

- dla gatunków 1303, 1308, 1321 poprawiono nazwy i adresy leśne leśnictw,
- dla gatunku 1308 pozostawiono stanowisko w Janowej Górze (Nadleśnictwo Łądek Zdrój, Leśnictwo Stronie, adres 13-23-2-11-121-d), bowiem jak wynika z danych organizacji pozarządowej PTPP „pro Natura” prowadzącej coroczne liczenia nietoperzy w tym obiekcie, mopek był w niej odnotowywany (choć z uwagi na panującą w sztolni stosunkowo wysoką temperaturę powietrza nie jest to optymalne zimowisko tego gatunku).

16. Zgodnie z uwagą skorygowano obszar wdrażania działań dla modraszków 6177 i 6179 – odstąpiono od wskazywania w *Zarządzeniu* konkretnych adresów leśnych i działek geodezyjnych, a w zamian wykazano obręby geodezyjne z terenami łąkowymi występującymi w granicach Obszaru, na których odnotowywano (lub istnieje duże prawdopodobieństwo wystąpienia) stanowisk gatunku.

17. Zgodnie z uwagą w stosunku do działań ochronnych dla gatunku 4014 biegacz urozmaicony zmieniono treść działania na zaproponowany przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych (z wyjątkiem zamiany zapisu „zgrupowanie odpowiedniej ilości martwego drewna” na „utrzymanie odpowiedniej ilości martwego drewna”). Natomiast uwaga dotycząca wykreślenia z podmiotów odpowiedzialnych za wykonanie ww. zadania Nadleśnictwa Łądek Zdrój nie została uwzględniona z uwagi na fakt, iż planowane działanie ma być wykonywane podczas prowadzenia gospodarki leśnej, a sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 nie prowadzi działań związanych z gospodarką leśną. Jak wskazano wyżej na terenach leśnych Nadleśnictwa Łądek Zdrój zlokalizowane są punkty badawcze PMS tego gatunku, więc odrzucono wniosek o wykreślenie stanowisk wykazanych na terenie ww. Nadleśnictwa. W zarządzeniu odstąpiono jednak od wykazywania konkretnych adresów leśnych i działek geodezyjnych, a w zamian wskazano jako lokalizację działań doliny cieków wodnych na terenach leśnych w całym Obszarze.

Uwagi do projektu zarządzenia przekazane przez Klub Przyrodników rozpatrzono następująco:

1. Uwaga dotycząca przedwczesnego „przekwalifikowania jakichkolwiek przedmiotów ochrony na ocenę na D” nie została uwzględniona. Kwestia ta dotyczy gatunków następujących zwierząt: 1014 poczwarówka zwężona, 1096 minóg strumieniowy, 1163 Głowacz białopłetwy, 1318 Nocek łydkowłosy. Podczas weryfikacji terenowej eksperci (dr Małgorzata Proćkow – malakolog, mgr Arkadiusz Gawroński - entomolog, dr Jan Błachuta – ichtiolog) nie stwierdzili w granicach obszaru obecności przedstawicieli tych gatunków zwierząt (1014, 1096, 1163) lub stwierdzili, że ich liczebność była za mało reprezentatywna dla obszaru (1318). Zmiana kwalifikacji wymaga zatwierdzenia przez GDOŚ oraz Komisję Europejską. Zgodnie z uwagami pozostawiono jako przedmiot ochrony gatunek rośliny 1386 bezlist okrywowy, bowiem stanowisko tego gatunku zostało zinwentaryzowane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska w Górach Bialskich w granicach rezerwatu przyrody „Puszcza Śnieżnej Białki”. Należy zaznaczyć ponadto, że zaplanowane działania dla łągów i biegacza winny zapewnić również utrzymanie lub ewentualne powiększanie potencjalnych siedlisk minoga oraz poczwarówki.

2. Uwagi dotyczące formułowania celów działań ochronnych:

a) „cele nie powinny odnosić się do nie zdefiniowanych prawnie stanów ochrony FV, U1, U2” – uwagi nie uwzględniono, gdyż użyte oznaczenia stanu ochrony poszczególnych przedmiotów ochrony są zgodne z treścią załącznika do obowiązującego ww. rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, FV – właściwy stan ochrony, U1 – stan niezadawalający, U2 – stan zły,

c) „cel zachowanie siedliska w niepogorszonym stanie (co najmniej na U1) oznacza dopuszczenie do pogorszenia ocen wskaźników z FV do U1, a wskaźników niekardynalnych nawet do U2, ponadto utrzymanie stanu U1 niekoniecznie jest „niepogorszeniem”, gdyż stan ten może oznaczać np. stały powolny ubytek powierzchni siedliska” – uwagi nie uwzględniono, sformułowany cel dotyczy oceny całości siedliska, jaki ma być osiągnięty pod koniec obowiązywania PZO, a nie oceny poszczególnych płatów,

d) „w opisie celów należy wprost opisać, jakie kryteria i wskaźniki powinny być spełnione, by uznać cel za osiągnięty” – uwaga nie została uwzględniona, gdyż zdefiniowane cele wskazują ogólny kierunek działań zmierzających do zachowania lub poprawy stanu gatunku lub siedliska, natomiast zaplanowane działania ochronne ukierunkowane są na poprawę poszczególnych wskaźników w zależności od stanu i potrzeb danego przedmiotu ochrony.

3. Uwaga dotycząca określenia znaczenia terminu „ekstensywne” użytkowanie trwałych użytków zielonych i wprowadzenia konkretnych kryteriów „ekstensywności” - uwaga nie została uwzględniona, gdyż nie ma potrzeby definiowania terminu funkcjonującego od dłuższego czasu w praktyce, którego znaczenie jest powszechnie znane.

4. Uwagi dotyczące:

a) sformułowania zapisu działania ochronnego „użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego pakietu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego PROW”, stanowiące, że takie określenie odwołuje się do przyszłych, nieistniejących jeszcze dokumentów, ponadto nie ma gwarancji, że odpowiedni pakiet w przyszłym PROW będzie rzeczywiście właściwy dla ochrony wskazanego siedliska,

b) zalecenia, aby w opisie działania konkretnie wskazać warunki brzegowe, których stosowanie jest właściwym środkiem ochronnym dla siedliska modraszków, nie zostały uwzględnione, gdyż wprowadzony zapis jest prawidłowy. Zapis nie odnosi się do przyszłych, nieistniejących dokumentów, ale do obecnie obowiązującego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Natomiast przyszły PROW podlegał będzie szerokim konsultacjom i zapisy tego programu powinny uwzględniać ochronę elementów przyrodniczych, w szczególności siedlisk przyrodniczych, a eksperci kwalifikujący użytki zielone do programu winni uwzględnić również obecność motyli.

5. Również z uwagi na stosunkowo niskie rozpoznanie siedlisk i zagrożeń dla populacji biegacza urozmaiconego nie możliwe jest wpisanie konkretnych działań w stosunku do poszczególnych stanowisk gatunku, jednak doprecyzowano ogólne wskazania działań ochronnych, które powinny zapewnić poprawę stanu zachowania siedlisk gatunku (m.in. wykreślono zgodnie z uwagą zapis „zaleca się”).

6. Uwaga dotycząca wyłączenia z użytkowania gospodarczo-leśnego wszystkich lub dużej liczby płatów siedlisk leśnych została częściowo uwzględniona. Wprawdzie odstąpiono od wskazywania procentu wydzieleń, które mają być pozostawione bez zabiegów, jednak w działaniu wskazano na konieczność wyróżnienia najbardziej cennych płatów siedliska 9110 (zachowanych w stanie naturalnym lub zbliżonym do naturalnego), w których należałoby utrzymać wyłączenie z użytkowania rębnego drzewostanów. W części wydzieleń niezbędne jest prowadzenie zabiegów gospodarczych, w tym w szczególności przebudowa drzewostanu poprzez stopniowe ograniczanie gatunków niezgodnych z typem siedliska, a zatem płaty tych siedlisk nie mogą być zaliczone do drzewostanów referencyjnych. Na potrzeby przygotowania PZO zostały zweryfikowane tylko wybrane, reprezentatywne płaty siedlisk 9110 i 91E0, w związku z czym nie możliwe jest wykazanie wszystkich, konkretnych wydzieleń, które winny być pozostawione bez wskazań gospodarczych (określone są one natomiast w planie urządzania lasu danego nadleśnictwa, który podlega strategicznej ocenie wpływu na środowisko, a więc m.in. jest opiniowany przez organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000). Nadleśnictwa w ramach planowej gospodarki leśnej dążą do przebudowy sztucznych monokultur świerkowych na lasy mieszane lub liściaste zgodnie z siedliskiem, a więc m.in. do powiększania areału buczyn sudeckich – co zaleca Klub).

7. Zgodnie z uwagą usunięto zapis dotyczący wycinania jaworów zarażonych rakiem kory lub jesionów zarażonym zamieraniem. Wprowadzono ogólny zapis dotyczący wyjątkowych sytuacji bezpośrednio zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mieniu oraz trwałości drzewostanu.

8. Zgodnie z uwagami zwrócono szczególną uwagę na rzadkie siedliska 4060 i 6150 występujące na kopule szczytowej Śnieżnika, narażone na dużą presję związaną z obecnym i planowanym użytkowaniem tego terenu. Zaplanowano dodatkowe działania ochrony czynnej, które powinny zapewnić co najmniej utrzymanie stanu zachowania tych siedlisk.

9. Nie uwzględniono uwagi dotyczącej wyłączenia wszystkich płatów siedliska 9180* i 9140 z gospodarki leśnej, gdyż w ramach prac nad planem dla obszaru ekspert nie stwierdził potrzeby wprowadzania takiego działania, a obecny sposób użytkowania zasobów leśnych nie wskazuje na konieczność jego zastosowania, bowiem w większości stanowiska te znajdują się w terenie trudnodostępnym (bardzo strome stoki) lub położone są w granicach rezerwatów przyrody (w związku z tym nie występuje tam presja antropogeniczna i nie ma prowadzonej gospodarki leśnej).

10. Uwagę dotyczącą siedliska 8220 uwzględniono częściowo – uznając że płaty tego siedliska nie są wystarczająco zinwentaryzowane, jak również nie wyróżnione zostały jego podtypy o różnych wymaganiach wilgotnościowo-światlnych, siedlisko to wskazano do uzupełnienia wiedzy w zakresie weryfikacji w terenie występowania płatów siedliska i stanu zachowania poprzez rozpoznanie

rozmieszczenia, kwalifikację stanowisk do odpowiednich podtypów siedliska 8220 oraz wskazanie ewentualnych zagrożeń i konieczności podjęcia działań ochronnych dla poszczególnych płatów.

11. Ze względu na niepełne skartowanie łąkowych siedlisk przyrodniczych - zgodnie z uwagą wskazanie użytkowania kośnego lub kośno-pastwiskowego trwałych użytków zielonych - zaplanowano na wszystkich obszarach łąkowych w granicach obszaru, a dodatkowo wskazano na konieczność uzupełnienia stanu wiedzy w zakresie weryfikacji występowania siedliska w obszarze wraz z rozpoznaniem rozmieszczenia, stanu ochrony oraz zagrożeń i konieczności podjęcia działań ochronnych dla poszczególnych płatów.

12. Pozostałe zgłoszone uwagi nie dotyczą projektu zarządzenia tylko dokumentacji planu, nie są zatem przedmiotem analizy na obecnym etapie postępowania. Plan również nie może wskazywać zapisów dotyczących rezerwatów przyrody.

Uwzględnienie zgłoszonych uwag i sugestii ww. organów i organizacji spowodowało dość znaczne zmiany w treści projektu Zarządzenia – zarówno przy określaniu zagrożeń dla przedmiotów ochrony, formułowaniu celów zadań ochronnych i doprecyzowaniu działań ochronnych, jak również weryfikacji miejsc lokalizacji płatów siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków oraz obszarów wdrażania działań ochronnych..

Z uwagi na powyższe ustanowienie zarządzenia w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla ww. obszaru Natura 2000 poprzedzone zostało przeprowadzeniem ponownego postępowania z udziałem społeczeństwa.

Obwieszczeniem z dnia 20 listopada 2014 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska we Wrocławiu zawiadomił o możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu poprzez zapoznanie się z projektem planu zadań ochronnych i możliwości składania uwag i wniosków. Informacja została podana do publicznej wiadomości zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt. 1, 2, 3, 4 i 5 *ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2013 r. poz. 1235 ze zm.) i w związku z art. 28 ust. 4 *ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody* (Dz. U. z 2013 r. poz. 627 ze zm.). Obwieszczenie zostało zamieszczone na tablicach ogłoszeń oraz stronach internetowych Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu, a także ukazało się drukiem w prasie lokalnej (dodatku dolnośląskim Gazety Wyborczej) w dniu 24 listopada 2014 r. Obwieszczenie było również wywieszane na tablicach ogłoszeń:

- Urzędu Miasta i Gminy Stronie Śląskie w dniach 21 listopada – 15 grudnia 2014 r.
- Urzędu Miasta i Gminy Bystrzyca Kłodzka w dniach 24 listopada – 15 grudnia 2014 r.
- Urzędu Miasta i Gminy Międzyzlesie w dniach 25 listopada – 16 grudnia 2014 r.
- Urzędu Miasta i Gminy Łądek-Zdrój w dniach 26 listopada – 17 grudnia 2014 r.

- Starostwa Powiatowego w Kłodzku w dniach 24 listopada – 15 grudnia 2014 r.

Projekt zarządzenia udostępniono także na Platformie Informacyjno – Komunikacyjnej (pzo.gdos.gov.pl) w dniach 24 listopada – 15 grudnia 2014 r.

W trakcie ponownych konsultacji społecznych projektu planu zadań ochronnych wpłynęły uwagi od następujących instytucji i organizacji:

Uwagi zgłoszone przez Generalną Dyрекcyję Ochrony Środowiska do projektu zarządzenia i jego uzasadnienia dotyczyły wskazanych celów zadań ochronnych oraz treści opisów działań ochronnych i podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie. Wskazania techniczne zostały uwzględnione. Pozostałe uwagi uwzględniono następująco:

1. Uwaga dotycząca sformułowania celu działań ochronnych dla 1323 nocka Bechsteina nie została uwzględniona, bowiem w opinii specjalisty ogólna ocena stanu zachowania zimowisk tego gatunku jest właściwa pomimo identyfikacji pewnych zagrożeń. Również uwaga dotycząca celu dla 1324 nocka dużego nie została uwzględniona, bowiem wskazany w zapisie celu właściwy stan dotyczy schronienia kolonii rozrodczej oraz żerowisk, natomiast zidentyfikowane zagrożenia np. wandalizm penetracja, niszczenie zabezpieczeń, dotyczą zimowisk tego gatunku w Obszarze (wskazany jest dodatkowy cel „poprawa stanu zimowisk do stanu właściwego (FV) poprzez poprawę wskaźnika zabezpieczenie przed niepokojeniem).
2. Zgodnie z uwaga zmodyfikowano zapis działania dla siedlisk 4060 Wysokogórskie borówczyska bażynowe oraz 6150 Wysokogórskie murawy acydofilne i bezwapienne wyleżyska śnieżne wskazując bezpośrednio na czym polega „kanalizacja ruchu turystycznego na kopule szczytowej”.
3. Doprecyzowano zapis działań ochronnych dla siedlisk skalnych 8210 i 8220 wskazując w jaki sposób mają zostać utrzymane „nie zmienione warunki świetlne w obrębie płatu siedliska”.
4. Uwaga dotycząca działania dla siedliska 9110 Kwaśne buczyny stała się bezprzedmiotowa po usunięciu zapisu „Utrzymanie wyłączenia z użytkowania rębnych drzewostanów w miejscach występowania płatów siedliska zachowanych w stanie naturalnym lub zbliżonym do naturalnego” (na skutek uwzględnienia uwag zgłoszonych przez RDLP).
5. Zgodnie z uwagami przeformułowano zapisy działań ochronnych dla siedliska *91E0 i gatunków 1303, 1308, 1321, 1323, 1324 – wpisując w jaki sposób ma zostać wykonane zapobieganie pogarszania stanu ww. siedliska lub miejsc bytowania nietoperzy.
6. Nie uwzględniono uwagi zmiany zapisu działania dla nietoperzy dotyczącego „Wstrzymania w okresie rozrodu (1 czerwca – 15 lipca) wycinki drzew liściastych z dziuplami i z odstającą korą, preferowanych przez nietoperze na kryjówki letnie”, bowiem zapis w takiej wersji był przedmiotem wcześniejszych negocjacji pomiędzy Lasami Państwowymi a wskazaniami specjalistów.

Uwagi zgłoszone przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych we Wrocławiu zostały rozpatrzone następująco:

1. Nie uwzględniono uwagi dotyczącej usunięcia lub przeniesienia z listy zagrożeń istniejących na potencjalne zagrożenia *J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska* dla siedliska 9110 Kwaśne buczyny, bowiem specjaliści zidentyfikowali zbyt małą ilość obumarłych drzew i martwego drewna leżącego w tym siedlisku. Jednak zgodnie z wnioskiem zmieniono zapis „w większości płatów” na „w części”.
2. Częściowo uwzględniono uwagę dotyczącą zagrożeń potencjalnych dla nietoperzy –zagrożenie *B02.02 Wycinka lasu* zamieniono na *B02.03 Usuwanie podszytu* oraz zmieniono opis zagrożenia dotyczącego korytarzy ekologicznych (wpisując że dotyczy terenów poza obszarami leśnymi).
3. Zgodnie z wnioskiem usunięto zagrożenie potencjalne *B02 Gospodarka leśna* dla gatunku 4014 Biegacz urozmaicony pozostawiając zagrożenie *B02.02 Wycinka lasu*.
4. Uwzględniono większość uwag dotyczących błędnych lokalizacji przedmiotów ochrony wskazanych w Zarządzeniu. Nie wykreślono wydzieleń 224ab nadleśnictwa Międzylesie, bowiem z dokumentacji przyrodniczej będącej w posiadaniu tut. Dyrekcji, wynika że są w tych miejscach zlokalizowane są płaty siedliska 4060 Wysokogórskie borówczyska bażynowe.
5. Uwzględniono wniosek o wykreślenie części zapisu działania ochronnego dla siedliska 9110 Kwaśne buczyny dotyczącego „*Utrzymania z wyłączenia z użytkowania rębne drzewostanów w miejscach występowania płatów siedliska zachowanych w stanie naturalnym lub zbliżonym do naturalnego, a na pozostałych powierzchniach leśnych z siedliskiem przyrodniczym ograniczenie wykonywania działań gospodarczych, do koniecznych zabiegów sanitarnych*” zastępując go działaniem opisującym sposób prowadzenia gospodarki leśnej „*Odnawianie drzewostanu wyłącznie gatunkami zgodnymi z siedliskiem, w sposób zmierzający do uzyskania drzewostanów różnowiekowych, z zastosowaniem rębni z wydłużonym okresem odnowienia*”.
6. Zgodnie z uwagą działania dotyczące siedliska *91D0 Bory i lasy bagienne podzielono na dwa rodzaje wydzielając podmioty odpowiedzialne za ich wykonanie. Dla działania „*wykonania w razie potrzeby miejscowego popiętrzenia wody w celu poprawienia uwodnienia płatów siedliska*” jako podmiot wskazano organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 – uznając że wykracza ono poza standardowe prace gospodarki leśnej.
7. Ponownie odrzucono wniosek o zmianę zapisu działania dla nietoperzy z gatunków 1308, 1323, 1324 „*wstrzymanie w okresie rozrodu (1 czerwca -15 lipca) wycinki drzew liściastych z dziuplami i z odstającą korą*”, bowiem w opinii ekspertów prowadzenie wycinki drzew w okresie rozrodczym stanowi duże zagrożenie dla lokalnej populacji nietoperzy. Ograniczono jednak teren wdrażania tego działania do „*starodrzewu drzewostanu liściastego*” leśnictw na terenie Nadleśnictwa Łądek Zdrój

i Nadleśnictwa Międzylesie, które znajdują się w otoczeniu i sąsiedztwie zidentyfikowanych miejsc rozrodu, rojenia i zimowania nietoperzy oraz stanowią potencjalne miejsca ich żerowania. Zmieniono także zapis działania dla wszystkich gatunków nietoperzy „pozostawienie starodrzewu i dziuplastych drzew oraz pozostawienie starych drzew do naturalnego rozpadu” na „Zapobiegnięcie pogorszeniu wskaźników decydujących o strukturze i funkcji siedliska poprzez zachowanie dziuplastych, obumierających i martwych drzew”.

Uwagi do projektu zarządzenia przekazane przez Klub Przyrodników rozpatrzono następująco:

1. Nie uwzględniono uwagi dotyczącej niedokonywania zmiany oceny poczwarówki zwężonej *Vertigo angustior*, minoga strumieniowego *Lampetra planeri* i głowacza białopłetwego *Cottus gobio* na D. Jak wynika ze szczegółowych sprawozdań z badań terenowych poszczególnych specjalistów, w granicach Obszaru nie stwierdzono obecności ww. gatunków zwierząt:

- Specjaliści mykolodzy z Uniwersytetu Wrocławskiego, w celu potwierdzenia ewentualnego występowania *Vertigo angustior* w granicach Obszaru w okresie 14 - 21 września 2012 r., zbadali 20 potencjalnych płatów siedlisk występowania tego gatunku (miejsca z roślinnością trawiastą takie jak podmokłe łąki, szuwały wielkoturzycowe czy torfowiska alkaliczne). W związku z tym, że lasy pokrywają ponad 90% powierzchni Obszaru, potencjalnych siedlisk dla tego gatunku jest tu niewiele. Na żadnym z badanych stanowisk ślimaka tego nie znaleziono. Natomiast dane literaturowe na temat jego występowania w Kotlinie Kłodzkiej dotyczą obszaru sąsiadującego z Masywem Śnieżnika, tj. Pasma Krowiarek oraz Dańczowa koło Dusznik Zdroju. Należy więc uznać, że wpisanie tego gatunku do SDF obszaru nastąpiło na skutek pierwotnego błędu naukowego, dlatego w zmodyfikowanym projekcie Zarządzenia wskazano, że gatunek ten powinien być usunięty z listy przedmiotów ochrony Obszaru.

- Specjalista ichtiolog dokonał połowu ryb metodą zalecaną do monitoringu gatunków z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej (Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000 Metodyka Monitoringu, aktualizacja 2011-02-10: ryby, GIOŚ 2010), opartą o polską normę PN-EN 14011 „Jakość wody – pobieranie próbek ryb z zastosowaniem elektryczności”. Długość każdego odcinka badawczego wynosiła 300 m, a powierzchnia odłowu 900 m². Połowy prowadzono w sierpniu 2012 roku na 9 stanowiskach, rozmieszczonych w dolnych odcinkach ważniejszych cieków w obszarze. Złowiono 536 ryb reprezentowanych przez 2 gatunki – pstrąga potokowego *Salmo trutta fario* i głowacza przegopłetwego *Cottus poecilopus*. Nie stwierdzono obecności żadnego gatunku z załącznika II lub IV Dyrektywy Siedliskowej. Dane o występowaniu wykazanych w SDF gatunków nie zostały potwierdzone ani w badaniach wykonanych na stanowiskach na potrzeby

sporządzenia PZO (rok 2012), ani podczas kilkunastoletniego okresu licznych badań prowadzonych przez ichtiologów pomiędzy rokiem 1975 a 2011. Głowacze białopłetwe i minogi strumieniowe występują na licznych stanowiskach w Nysie Kłodzkiej, Białej Łądeckiej oraz ich dopływach. Oba gatunki występują jednak w odcinkach rzek położonych poza obszarem, na stanowiskach o niższym położeniu nad poziomem morza. Z uwagi na niewielkie możliwości migracji obu gatunków, nie należy oczekiwać, że w przyszłości zasiedlą cieki obszaru. Z tego powodu specjalista wskazał, aby obydwa gatunki usunąć z listy przedmiotów ochrony Obszaru, co zostało wpisane w projekcie Zarządzenia.

2. Uwagi dotyczące zmiany sformułowań zapisów celów działań ochronnych zostały odrzucone, gdyż zdefiniowane cele wskazują ogólny (ale urealniony, tj. możliwy do osiągnięcia w ciągu 10-letniego okresu obowiązywania PZO) kierunek działań zmierzających do zachowania lub poprawy stanu gatunku lub siedliska, natomiast zaplanowane działania ochronne ukierunkowane są na poprawę poszczególnych wskaźników w zależności od stanu i potrzeb danego przedmiotu ochrony.

3. Stan siedliska 91D0 został oceniony przez eksperta i w związku z tym może się nieznacznie różnić w stosunku do stanu wskazanego w monitoringu przyrodniczym GIOŚ. Jednak wskazane działanie dla tego siedliska umożliwi poprawę, w miarę potrzeb, stanu uwodnienia płatów tego siedliska poprzez wykonanie miejscowego popiętrzenia wody. Dopuszczono tylko czyszczenia i konserwacje rowów w obrębie lub pobliżu wydzieleń z potwierdzonym w terenie siedliskiem 91D0, które będą wykonywane w sposób nie pogarszający stanu płatów siedliska. Dodatkowo siedlisko to zostało wskazane do uzupełnienia stanu wiedzy w zakresie weryfikacji w terenie występowania płatów siedlisk poprzez rozpoznanie rozmieszczenia wraz oceną stanu (parametry i wskaźniki kardynalne) i wskazaniem ewentualnych zagrożeń i konieczności podjęcia działań ochronnych.

4. Odrzucono uwagę o wskazanie jako zagrożenie i zawarcie wyraźnych zapisów wykluczających odbudowę wieży widokowej na Śnieżniku, bowiem realizacja tej inwestycji - po przeprowadzeniu postępowania oceny oddziaływania na obszary Natura 2000 - została uzgodniona przez tut. organ. Natomiast zgodnie z uwagami jako zagrożenia dla siedlisk zlokalizowanych na kopule Śnieżnika zidentyfikowano m.in. *„ewentualną budowę nowych obiektów infrastruktury technicznej, narciarskiej, transportowej (np. kolejki, wyciągi) oraz zagospodarowania turystycznego (np. siedziska, lawy), co może powodować zwiększenie ruchu turystycznego, a przez to zajęcie i zniszczenie płatów siedliska”*, a jako działania wskazano konieczność kanalizacji ruchu turystycznego (w tym wskazywane przez Klub wygrodenie zagrożonych płatów siedlisk 4060 i 6150).

5. Nie uwzględniono uwagi dotyczącej wyłączenia wszystkich płatów siedlisk 9130, *9180, *91E0 i 9140 z gospodarki leśnej, gdyż w ramach prac nad planem dla obszaru ekspert nie stwierdził potrzeby wprowadzania takiego działania, a obecny sposób użytkowania zasobów leśnych nie wskazuje na konieczność jego zastosowania, bowiem w większości stanowiska te znajdują się w terenie trudnodostępnym (bardzo strome stoki) lub położone są w granicach rezerwatów przyrody (w związku z tym nie występuje tam presja antropogeniczna i nie prowadzi się gospodarki leśnej).

Natomiast dla siedliska *91E0 wskazano aby „*najlepiej zachowane fragmenty płatów siedliska wzdłuż cieków wodnych wyłączyć z pozyskania*” oraz aby „*zapobiegać skutkowi znaczącej modyfikacji reżimu wodnego poprzez ograniczenie regulowania brzegów i koryt potoków oraz zmiany ich przebiegu*”.

6. Dla siedliska 9110 zgodnie z uwagą wskazano jako działanie „*odnawianie drzewostanu wyłącznie gatunkami zgodnymi z siedliskiem, w sposób zmierzający do uzyskania drzewostanów różnowiekowych, co winno zapewnić odtwarzanie liściastej (buczynowej) szaty roślinnej w reglu dolnym. Aby ten cel umożliwić – pomimo uwagi Klubu – odstąpiono od wskazania „utrzymanie wyłączenia z użytkowania rębnych drzewostanów w miejscach występowania płatów siedliska zachowanych w stanie naturalnym lub zbliżonym do naturalnego*”

7. Z uwagi na brak stwierdzenia w terenie roślin inwazyjnych obcych geograficznie z rodzaju *Reynoutria*, nie wskazano takiego zagrożenia, w związku z powyższym nie określono działań ochronnych.

8. Ze względu na niepełne skartowanie łąkowych siedlisk przyrodniczych, wskazanie użytkowania kośnego lub kośno-pastwiskowego trwałych użytków zielonych zaplanowano na wszystkich obszarach łąkowych w granicach obszaru, a dodatkowo wskazano na konieczność uzupełnienia stanu wiedzy w zakresie weryfikacji występowania siedliska w obszarze wraz z rozpoznaniem rozmieszczenia, stanu ochrony oraz zagrożeń i konieczności podjęcia działań ochronnych dla poszczególnych płatów.

Do zagrożeń dopisano zgodnie z uwagą zarastanie łąk roślinnością inwazyjną i ekspansywną, konkurencyjną dla krwiściągu lekarskiego. Natomiast do opisu działania dopisano zalecenie, że koszenie nie powinno być wykonywane niżej niż 10-15 cm i powinno być optymalnie realizowane po połowie września.

9. W obszarze wdrażania działań ochronnych dla 4014 Biegacza urozmaiconego wpisano zgodnie z uwagą „*doliny cieków wodnych na terenach leśnych w całym Obszarze*”, nie wskazując jednak 30 m odległości od ich brzegów (nie w każdym miejscu jest to możliwe do wdrożenia).

Projekt zarządzenia został na podstawie art. 59 ust. 2 *ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. Nr 31, poz. 206 ze zm.)*, uzgodniony przez Wojewodę Dolnośląskiego w dniu 23 grudnia 2014 r.